

ღვთაება ნემესისის კულტი გვიან
ანტიკური პერიოდის ქართლში

THE CULT OF THE DEITY NEMESIS OF THE PERIOD
OF LATE ANTIQUITY IN KARTLI

მარია მშვილდაძე

Marika Mshvildadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: რელიგია, ისტორია, პოლიტიკა,
გლიპტიკა

Keywords: religion, history, politics, engraved gems

ნემესისი ერთ-ერთი უძველესი და პატივდებული – ბედის განმასახიერებელი ღვთაება იყო ძველ საბერძნეთში. იგი სამართლიანი შურისძიების ქალღმერთად გვევლინება. მის მოვალეობას დანაშაულისათვის დასჯა (სიკვდილი), მოკვდავთა შორის სიკეთის თანაბრად გადანაწილება... წარმოადგენდა. ძველ რომში ღვთაება წარმოადგენდა ერთგვარ „იმპერიის ფორტუნას“, რომელიც, ერთი მხრივ, იმპერიის შურისძიებას, ხოლო, მეორე მხრივ, იმპერიის მიერ სუბსიდირებულ საჩუქრებს არიგებდა.

გვიანანტიკურ ხანაში ნემესისის კულტი საქართველოს ტერიტორიაზე ქართლის (იბერია) სამეფოში – დიდი მცხეთის, ურბნისისა და ჟინვალის ტერიტორიებზე ფიქსირდება. კერძოდ, აქ აღმოჩენილ გემა-ინტალიოებზე, რომლებიც ძირითადად საშუალო ფენის მოსახლეობისთვის იყო განკუთვნილი. აღმოჩენილი შვიდი ინტალიოდან სამი – რკინის, ერთი – ბრინჯაოს, ორი – ვერცხლის, ხოლო ერთი ოქროს ბეჭედშია ჩასმული. ინტალიოები მასობრივი პროდუქციის ნიმუშებს წარმოადგენს, რომლებიც არ განსხვავდება გვიანანტიკური ხანისათვის დამახასიათებელი მასობრივი პროდუქციის ნიმუშებისგან. ბეჭდები და ინტალიოები ახ. წ. II-III სს.-ით თარიღდება. მხოლოდ ერთ ოქროს ბეჭედში ჩასმული ინტალიო თარიღდება III-IV სს.-ით.

ნემესისის გამოსახულებიანი ინტალიოების კვლევის შედეგად დგინდება, რომ ქართლის სამეფოში გავრცელებულია ანტიკური წარმართული პანთეონი. აშკარაა, რომ ქართლი ანტიკური ოიკუმენის ნაწილია, რაც ასახულია კიდევ ჭრილა ქვებზე. ღვთაება ნემესისის გამოსახულებიანი ბეჭდები შემოდის სწორედ იმ დროს, რომელ პერიოდშიც რომის იმპერიაშია პოპულარული ეს ღვთაება II-III სს.

ლიტერატურა:

ლორთქიფანიძე, მ. (1958). საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის გემები, II, თბილისი: „საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმი“.

ჯავახიშვილი, ქ. (1972). ურბნისის ნაქალაქარის გლიპტიკური ძეგლები, თბილისი: „მეცნიერება“.

მშვილდაძე, მ. (2021). დიდი მცხეთის არქეოლოგიურ მუზეუმ-ნაკრძალში დაცული გვიანანტიკური ხანის გლიპტიკური ძეგლები, მუზეუმი და კულტურული მემკვიდრეობა, VI-VII, თბილისი: „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო“. გვ. 452-469. ISSN – 1512-0872.

Nemesis was one of the most ancient and revered deities in ancient Greece. She appears to be the goddess of just revenge. Its duty was the punishment (death) for a crime, and distribution of kindness equally among mortals ... In ancient Rome, the deity was a kind of “empire fortune” which, on the one hand, avenged the empire and, on the other hand, distributed gifts subsidized by the empire.

In late antiquity, the cult of Nemesis was recorded on the territory of Georgia in the Kingdom of Kartli (Iberia) – on the territory of Greater Mtskheta, Urbnisi and Zhinvali. In particular, the intaglios found here, which were mainly used by the middle class population. Of the eight intaglios found here, four are encased in iron, one in bronze, two in silver, and one in gold. Intaglios are mass-produced specimens that do not differ from the mass-produced specimens, characteristic of late antiquity. Seals and insignia date back to II-III centuries. Only one intaglio incased in a gold ring belongs to the III-IV centuries.

As a result of the research of the intaglios with the image of Nemesis, it has been established that the ancient pagan pantheon is spread in the Kingdom of Kartli, it is obvious that Kartli is a part of the ancient ecumene. which is reflected even in the cut stones. Rings with the image of the deity Nemesis enter Kartli at the very time when this deity was popular in the Roman Empire of II-III centuries.

References:

- Lordkipanidze M. (1958).** Sakartvelos saxelmtsipo muzeumis moambe, II. Tbilisi: „saqartvelos saxelmwifo muzeumi“. [Gems from Georgian National Museum, II, Tbilisi: „Georgian National Museum“].
- Javakhishvili K. (1972).** Urbnisis nakalakariss gliptikuri dzeglebi, Tbilisi: „Mecniereba“. [Glyptic Monuments of Urbnisi. Tbilisi: „Mecniereba“ (Science)].
- Mshvildadze M. (2021).** Didi Mtskhetis arkeologiur museum-nkrdzalshi daculi gvian antikuri xanis gliptikuri dzeglebi. Muzeumi da kulturuli memkvidreoba, VI-VII. Tbilisi. „Sakartvelos kulturuli memkvidreobis dacvis saagento“. p.452-469.[Glyptic monuments of Late Antique period, preserved in Mtskheta Museum-Reserve. Museum and Cultural Heritage, VI-VII, Tbilisi, p.452-469. „National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia“]. ISSN – 1512-0872.